

УСЛОВИ ГРБЉАНА ЗА ПРИМАЊЕ МЛЕТАЧКЕ ВЛАСТИ 1715. ГОДИНЕ

Када је крајем 1714. године избио рат између Венеције и Турске, представници млетачких власти у Котору живо су радили на придобијању сусједног становништва под турском влашћу. У том циљу Млечани су развили живу агитацију међу Црногорцима и Грбљанима, који су радо прихватили помоћ и сарадњу са Венецијом. Нарочито су Грбљани показали велику спремност да приме протекторат Републике и прије Црногораца ступили у преговоре са Млечанима. Већ крајем септембра 1715. године, представници Грбљана дошли су у Сплит код генералног провидура Анђела Ема са писменом представком у име свих кнежина Грбља, којом се под одређеним условима тражи протекторат Венеције. Генерални провидур је представку Грбљана упутио у Венецију, а о неким захтјевима Грбљана, за које је сматрао да су важни и хитни, сам је донио одлуку. Провидур Емо дозволио је Грбљанима да одмах могу формирати двије чете по педесет људи под командом својих старјешина са платом која се даје војницима у пјешачким четатама, са задатком да чувају одређена мјеста. Такође, провидур је одмах додијелио плате четворици кнезова по 10 дуката мјесечно, као и плате Марку Тујковићу и Војину Дољаници, браћи двојице кнезова, који су дошли код провидура.¹

О осталим наведеним захтјевима Грбљана Сенат је рјешавао и Ђовани Корнер дукалом од 30. новембра 1715. одредио је привилегије Грбљанима.² Александар Соловјев објавио је само дукал дужда Ђованија Корнера, али не и представку Грбљана из 1715. године. Тако су нам захтјеви од 1715. о условима примања остали непознати или смо из дукала о њима могли нешто сазнати. Ми смо пронашли ту представку Грбљана у преводу на италијански језик. Вјероватно је оригинал био на српском језику. Зато сматрамо да ће бити корисно да се у преводу објави представка Грбљана, јер се из ње тачно види шта су Грбљани тражили од Млечана да би примили њихову власт. Пошто је А. Соловјев објавио дукал, тако имамо могућности да упоређењем представке са дукалом тачно утврдимо шта је млетачки Сенат одлучио поводом представке Грбљана 1715. године.

Представка има 12 тачака. На првој страни налази се четири печата кнезова Грбља: Ника Лазаровића, Вука Мирковића, Пера Тујковића и Јова Бојковића, који су као делегати дошли код генералног провидура у име Грбљана. Представка у преводу гласи:

¹ Archivio di Stato Venezia, Prov. gen. in Dalm. et Alb. f. 556 Spalato, 25 settembre 1715.

² Александар Соловјев *Књига Грбљских привилегија*, Споменик 87, стр. 45.

Прво. Да се очува у поданству општина и народ Грбља и да му државна милост дозволи да из своје средине може бирати једног гувернадура Грбља, једног сердара, четири кнеза, четири судије и четири војводе. Избор ће увијек вршити Грбљани и нико други у које било вријеме не може вршити речене функције, осим правих и рођених Грбљана.

Друго. Да се мјесечно сваког мјесеца додјељује из државне благајне у Котору реченом гувернадуру 25 сребрних дуката, сердарима по 20 речених дуката сваког мјесеца и сваком кнезу по 15 речених дуката и то да буде стално.

Треће. Да све грађанске спорове, без изузетка, у реченој општини и народу Грбља увијек и стално суде речени гувернадур, четири кнеза, четири судије и четири војводе, осим апелација које спорна странка може да покрене пред Сињоријом или ректором и провидуром Котора, као другостепеним судом. Ове одлуке су неопозиве и нико се не може жалити другом суду и да се нико не може умијешати ни урадити ништа док претходно не одлуче: гувернадур, кнезови, судије и војводе.

Четврто. Будући да је потребан један канцелијер, који би са законитошћу издавао судска акта, да овога стално бира општина и народ Грбља, да је Грбљанин, да избор увијек врше речени Грбљани и да има плату од пет дуката мјесечно.

Пето. Да стално и заувјек, било коме од речене општине и народа Грбља, буде додијељена привилегија да је изузет од свих дација, у којем било граду или мјесту Његове Узвишености, и то како од прихода тако и од трговине, и сваке ствари и да за било какав узрок не плаћају никакву дацију. Да то са формалношћу буде додијељено да то може уживати сваки Грбљанин, чак и у случају ако не би становао у Грбљу него у којем било мјесту Ваше Узвишености, без икаквог изузетка и то стално.

Шесто. Будући да се Грбаљ налази на граници и да је изложен сталним нападима, како због сигурности истог као и Ваше Узвишености, да се оној крајини дозволи да поставља уобичајене страже на мјестима изнад: Тројице, Горажде, Пелинских Рудина, Грашнице и Купе, на Пријеразд (?), у јачини од 200 људи којима ће руководити четири речене војводе, којима ће се додијелити мјесечна плата коју добијају капетани националних трупа, а речених 200 људи мјесечно ће имати као војници националних трупа.

Седмо. Будући да је речени Грбаљ на крајини султанове границе и због тога су Грбљани обавезни на стражу и проливање крви да би одбранили од сваког напада државу Ваше Узвишености, то да се речена општина и народ за стално и увијек изузму од

трошкова за било какав оружани брод и то без изузетка. У случају потребе да Котор наоружава брод, било које врсте, да се нико не позива као што је у прошлости практиковано, и да се не сијече наша шума од стране ма кога било и за чији било рачун, и то да буде без изузетка и за стално.

Осмо. Да речени сердар буде старјешина, у случају да Грбљани буду позвани на неку војну дужност и да због старих заслуга, које има кућа Јовановић речена Тујковић, да се увијек из ове породице бира један судија. Избор ће вршити речене судије.

Девето. Да у граду Котору државна милост додијели једну кућу реченим: гувернадуром, сердарима, кнезовима, судијама, војводама и канцелијеру, јер кад долазе у речени град, или неки од њих због државне службе, да имају мјесто гдје се могу склонити и становати у граду док изискује државна служба или док се неки од њих у граду задржава.

Десето. Да све земље које сада уживају и посједују Грбљани и сваки од њих појединачно, буду увијек и стално на садашњи начин, и да се не могу за стално дати другима из било којег разлога осим Грбљанима.

Једанаесто. Да је у граду Котору дозвољено грбљанској нацији да врши свој православни обред, и да се и убудуће као и до сада врши у цркви св. Луке, која треба да је изузета од каквих било државних оптерећења и да Грбљани бирају четири прокуратора за речену цркву.

Дванаесто. Да увијек и стално Грбаљ буде под влашћу Узвишене Републике под условом наведених тачака и уговора, као вјерни поданици и у случају да се догоди из којих било разлога да Грбаљ падне под власт другога, што бог неће дозволити, да Грбљани добију у држави Ваше Узвишености исто толико добара колико има у Грбљу и то загарантовано привилегијом, као и тражене ствари у горенаведеним тачкама. Ако би принцип направио стални мир са Турцима, да увијек има на срцу општину и народ реченог Грбља и да никада не дозволи да падну под другу власт, док град буде увијек град, и да свемогући бог дозволи да све до судњег дана Грбаљ остане под влашћу Узвишене Републике Венеције. И још моли и тражи речена општина и народ Грбља Узвишену Републику да су изузети од сваког рада и да служе узвишеног принципа само са мачем и пушком и да проливају крв за Узвишену Републику.³

Г. Станојевић

³ Прилог уз наведени извјештај генералног провидура из Сплита од 25.IX 1715.